

Otwarcie nowej księgarni i przestrzeni ekspozycyjnej Żydowskiego Muzeum Galicja

2020-02-13

23 lutego 2020 r. o godz. 12.00 Żydowskie Muzeum Galicja otwiera nową księgarnię oraz przestrzeń ekspozycyjną przy ul. Józefa 12. Malownicze podwórko kamienicy znajdującej się pod tym adresem znane jest nie tylko krakowianom, ale także kinomanom, ponieważ było planem filmowym licznych produkcji kinowych z całego świata. Mało kto jednak zna skomplikowaną, związaną z migracjami społeczności żydowskiej, historię budynku. Żydowskie Muzeum Galicja pragnie ją przypomnieć, jednocześnie nawiązując do żydowskich korzeni tego miejsca.

Do końca XVIII w. budynek przy ul. Józefa 12 znajdował się poza obszarem tzw. „Miasta Żydowskiego”, niewielkiego terenu oddzielonego murem od chrześcijańskiej części Kazimierza (wówczas osobnego miasta). W I połowie XIX wieku polityka kolejnych władz wobec Żydów była pełna sprzeczności: raz zezwalano na osiedlanie się, nabywanie nieruchomości i prowadzenie działalności gospodarczej poza „Miastem Żydowskim”, raz wprowadzano ograniczenia.

W 1800 roku Kazimierz został formalnie włączony do Krakowa przez władze austriackie, a „Miasto Żydowskie” poszerzono o kilka przylegających do niego ulic. W tym okresie właścicielem posesji był Berl Luksemburg. W latach 30. XIX wieku w dokumentacji związanej z budynkiem jako pełnomocnik, a potem właściciel nieruchomości figuruje Markus Wohl – zięć Luksemburga, natomiast w 1839 roku przechodzi ona w ręce szlachcica Konstantego Benoe herbu Taczała, członka rady miejskiej Krakowa, ojca Atanazego Benoe – późniejszego posła do parlamentu austro-węgierskiego. Dokumenty z przełomu lat 30. i 40. XIX w. wskazują, że w budynku przy ul. Józefa urządzono wówczas oberżę („dom zajezdny”).

W II połowie XIX wieku w dokumentach jako właściciele nieruchomości pojawia się rodzina Fendlerów. Na planie związanym z odbudową części zabudowań po pożarze, datowanym na 1878 rok widnieje m.in. podpis Schifre Fendler. Od lat 80. XIX wieku budynkiem administruje Salomon Fendler, choć nieruchomość ma kilkoro współwłaścicieli. Zgodnie ze spisem ludności z 1880 roku, Salomon Fendler – „handlarz naftą” – mieszkał pod tym adresem z żoną Fani [Fany] z d. Fröhlich, ur. 1851 w Głogowie [Małopolskim] i dziećmi: Anną (ur. 1870), Samuelem Judą (ur. 1872), Sarą (ur. 1874), Amalią (ur. 1876) i Liebą (ur. 1879) oraz zatrudnioną do opieki nad dziećmi Droze Eitingier, pochodzącą z Nowego Sącza.

Z sygnowanych przez Fendlerów dokumentów wynika, że budynki te – oprócz mieszkalnych – pełniły także w końcu XIX i na początku XX wieku funkcje gospodarcze: są tam m.in. plany budowy pieca do wypieku ciastek, magazynu, betonowych kadzi dla handlu rybami należącego do Rozalii Holländer oraz adaptacji sklepów. W księdze adresowej na lata 1933-1934, w „Wykazie domów”, przy adresie ul. Józefa 12 jako właściciele nieruchomości wpisani są Salomon Fendler i jego najstarsza zamężna córka, Anna Isenberg.

Losy rodziny Fendlerów w czasie II wojny światowej są niestety słabo znane. Salomon Fendler najprawdopodobniej mieszkał przy Józefa 12 do 1940 roku. Z zachowanych dokumentów z okresu niemieckiej okupacji związanych z wydawaniem krakowskim Żydom kenkart wynika m.in., że pod adresem Józefa 12 do 1941 roku mieszkała także Anna Isenberg, najstarsza córka Salomona Fendlera. Po utworzeniu w Krakowie getta, wszyscy żydowscy mieszkańcy, którzy pozostali przy ul. Józefa 12 zostali wysiedleni. Mieszkania znalazły nowych lokatorów. W 1942 roku budynek został przejęty przez władze okupacyjne.

Dziś, 75 lat po II wojnie światowej, Żydowskie Muzeum Galicja przypomina historię tego miejsca i nawiązuje do jego żydowskich korzeni, otwierając księgarnię, w której dostępne będą publikacje w różnych językach poświęcone kulturze i historii Żydów, a także przestrzeń ekspozycyjną, w której zagospodzą wystawy o tematyce żydowskiej. Pierwszą z nich będzie wystawa fotografii Jasona Francisco pt. „Everything and Nothing / Wszystko i Nic. Kazimierz 1999/2014”, ukazująca przemiany dawnej dzielnicy żydowskiej.

Żydowskie Muzeum Galicja serdecznie zaprasza na otwarcie nowej księgarni i przestrzeni wystawienniczej - Galerii Fendlera, które odbędzie się 23 lutego 2020 r. o godz. 12.00 w podwórku pomiędzy ulicami Józefa 12 a Meiselsa 19.